

סימן כט

מתן גט בבעל שוטה

ראשי פרקים
א. סימני שוטה
ב. בעל שוטה ובית דין עומד על גביו

הנידון שלפנינו הוא יכולתו של הבעל לגרש בגט פיטורין כדמו"י. בפנינו חו"ד רפואית מד"ר ש. ס., מהמרכז לבריאות הנפש בשער מנשה - חדרה המתארת את מצבו הנפשי של הבעל, ועל פיה הוא אינו שומר על חפציו האישיים, אינו שומר על צניעותו, חוסר תובנה למצבו :

"לאור האמור לעיל במצבו הנפשי הנוכחי הנ"ל אינו מסוגל לדאוג לעניניו ולטפל בהם. זקוק לאפטרופוס על גוף ורכוש. הנ"ל אינו מסוגל מבחינת מצבו להביע דעתו בענין מינוי אפטרופוס עליו ובענין גרושיו."

חו"ד רפואית זו ניתנה לפני כשנה. לפני כחודש התקבלה חו"ד מד"ר ל. ק. פסיכיאטרית מומחית מהמרכז הנ"ל, ובה היא כותבת שאין לציין שינויים משמעותיים מאז חוה"ד הקודמת, להוציא שיפור מסוים בתחום ההיגיינה האישית.

א. סימני שוטה

איתא בחגיגה ג,ב: תנו רבנן, איזהו שוטה (האמור בכל מקום שפטור מן המצוות ומן העונש ואין קנינו קנין ואין ממכרו ממכר - רש"י), היוצא יחידי בלילה, והלך בבית הקברות, והמקרע את כסותו. איתמר, רב הונא אמר עד שיהיו כולן בבת אחת. רבי יוחנן אמר אפילו באחת מהן. היכי דמי, אי דעביד להו דרך שטות, אפילו בחדא נמי. אי דלא עביד להו דרך שטות, אפילו כולהו נמי לא. לעולם דקא עביד להו דרך שטות, והלך בבית הקברות אימור כדי שתשרה עליו רוח טומאה הוא דקא עביד. והיוצא יחידי בלילה אימור גנדריפס אחזיה (חולי האוחז מתוך דאגה. ולי נראה שנתחמם גופו ויוצא למקום האויר). והמקרע את כסותו אימור בעל מחשבות הוא, כיון דעבדינהו לכולהו הו"ל כמי שנגח שור חמור וגמל, ונעשה מועד לכל. אמר רב פפא, אי שמיע ליה לרב הונא הא דתניא איזהו שוטה זה המאבד כל מה שנותנים לו, הוה הדר ביה. איבעיא להו, כי הוה הדר ביה, ממקרע כסותו הוא דהוה הדר ביה, דדמיא להא, או דלמא מכולהו הוה הדר, תיקו. ועיין בירושלמי פ"ק דתרומות, הובא בתוס' ד"ה דרך. והרא"ש בחולין (א,ד) פסק כדעת רבי יוחנן דאפילו באחד מהם הוי שוטה. והרמב"ם בהלי' עדות ט,ט, פסק וז"ל :

"השוטה פסול לעדות מן התורה, לפי שאינו בן מצוות. ולא שוטה שהוא מהלך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים בלבד, אלא כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד אפילו בדבר מן הדברים, אע"פ שהוא מדבר ושואל כענין בשאר דברים, הרי זה פסול ובכלל השוטים יחשב."

[ומה שכתב הרמב"ם שפסול שוטה מפני שאינו בן מצוות, הקשה עליו בכסף משנה שם היכן מצינו שפסול שוטה מפני שאינו במצוות. והלחם משנה שם הביא ראיה שחסרון שוטה הוא מפני שאינו בן דעת, ושכן גם דעת הרמב"ם בהל' שלוחין ב.ב. וכך גם משמעות התוספתא שבועות ג,ו דיליף פסול שוטה מ"או ידע". הרי שפסולו הוא מחמת חסרון דעת ולא מפני שאינו במצוות. ועיין עוד להלן מה שכתב התומים בזה]. ומדברי הרמב"ם מבואר שהסימנים שהתבארו בגמרא חגיגה לעיל, אינם בדוקא, אלא בכל ענין שעושה מעשי שטות, דינו כשוטה, והגמרא נקטה דוגמאות שמהן נלמד שכל מי שעושה מעשים באופן דומה, הרי הוא שוטה. וכן נקט הכסף משנה שם, וכתב דקיי"ל כרבי יוחנן דסגי במעשה אחד שעושה דרך שטות. וכן מבואר גם בדברי המהרי"ו בתש"י (סי' נב), וז"ל:

"... כן דרך שוטים שלפעמים משיבים נכונה ומ"מ שוטים הם, דודאי הא דפליגי רבי יוחנן ורב הונא בפרק קמא דחגיגה איזהו נקרא שוטה אע"פ שלא ראינו בו שטות אלא מקרע כסותו וכו', דאטו אי אינו מקרע כסותו ואינו לן בבית הקברות ואינו יוצא יחידי בלילה ובשאר כל דרכיו הוא עושה שטות דלא נקרא שוטה, אתמה. אלא ודאי הא דפליגי היינו דוקא שלא ראינו בו שום שטות אלא זה, ואפילו הכי הוי שוטה אע"פ שמשיב כהוגן."

הרי שהדוגמאות שנקטה הגמרא הם לרבותא, שאפילו באלו בלבד הוי שוטה, אך אם ראינו שעושה מעשים שניכר בהם שהם מעשי שטות, הוי שוטה. וכן מבואר מדברי הב"ש סי' קכא סוס"ק ט כדברי הב"י דהני סימנים הם לאו דוקא, והא דנקט המחבר ביורה דעה (סי' א) אלו הסימנים, "לדוגמה קתני ולא דוקא". ובתורת גיטין קכא, הביא דבריו וכתב דמ"מ בעינן שיעשה דרך שטות ג פעמים, עיי"ש, דלאו דוקא הני סימנים דפ"ק דחגיגה אלא כל כיוצא בהם אם עשה ג פעמים. וכן ראיתי לגאון מדוונסק בתש"י אור שמח (ליקוטים סי' יג) שדן בענין גט שוטה, וז"ל:

"הנה לדעתי הדבר פשוט דעיקר הבדיקה מן השוטה הוא בגדרו, וגדר הדעת הוא ניכר בדיבורו של אדם, שהוא מגלה שכלו של אדם. ואם ידבר אדם דברים שאין להם שייכות כדרך המשוגעים, הוא משוגע גמור, רק הגמ' דחגיגה ... והפירוש, דכמו באדם יש סימן וטביעות עין, וטביעות עין היא הכרה עצמית, וסימנים המה ציונים שנראים שהוא זה ... כן ההכרה בדיבור שאינו בשכל בר דעת רק מדבר באין חיבור ואין משטר ואין סדר, זה בגדר טביעות עין שהוא שוטה. אבל פעולות שיוצא יחידי בלילה וכו' המה בגדר סימנים על שטותו, ועי"ז פליגי האמוראים. כן יש דעתא קלישתא, ובזה צריך בקיאות הרבה ..."

הרי דבמקום שניכר לכל שהוא שוטה מחמת דיבורו, או אפילו פעולות שאינן בגדר סימנים אלא טביעות עין מוחלטת שהוא שוטה, שאינו שולט על דיבורו ומעשיו, בזה הוי שוטה לכולי

אמוראים ולא בעינן כלל לסימנים. ולסימנים בעינן רק במקום שאינו ניכר שהוא שוטה אלא מחמת אלו הסימנים, דלולי אלו הסימנים הוא פיקח לכל דבר, בזה נתנה הגמרא סימנים.

אמנם יש מהראשונים והאחרונים הסוברים שהדוגמאות שנקטה הגמרא בחגיגה הני"ל, הינן בדוקא. מדברי המרדכי גיטין (סי' תכ"א) משמע שדינו כשוטה דוקא בהני האמורים בגמרא בחגיגה:

"על דבר הגט הניתן בוירצבורק כי לא הודיעוני בכתבם איך זה שנטרפה דעת הבעל, ובדקוהו בדיקה משולשת ונתברר להם כי באותה שעה חלים היה. ועל זאת בעניי השיבותי, אם לא הוחזק שוטה בדברים האמורים בפ"ק דחגיגה, הרי הוא כפיקח ואין צריך בדיקה."

וכן היא דעת רבינו שמחה משפירא (הובאו דבריו בב"י אה"ע"ז סי' קיט סד"ה מצאתי) דדוקא מי שיש בו הסימנים המנויים בחגיגה, וז"ל:

"דלא מחזקינן בחזקת שוטה לגרש עד שיראו בה סימני שטות המפורשים בפ"ק דחגיגה (ג,א). ובירושלמי דמסכת תרומת משמע עד שיראה בה, כלומר ופליג קצת אגמרא דידן. ועיקר סימן זה המאבד מה שנותנין לו דומיא שטותא יתירתא חזא ביה דהוה משחרר עבדו, ובעוד שלא ראינו סימן זה, אפילו בדיקה לא צריך והרי הוא בחזקת פיקח."

ומבואר שעיקר הסימן הוא מאבד מה שנותנים לו, וכל היכא שמאבד כל מה שנותנים לו הוי שוטה גמור, ובלאו הכי הוי פיקח. וכן נראה מדברי המהרי"ק (סוף שורש יט) שהביא את תשובת רבינו אביגדור כהן (דברי המרדכי הני"ל), אך עיי"ש שמעלה צד גם דלא כרבינו אביגדור כהן, וכל היכא שהגיע לשטות השוה באיכותה למעשים המובאים בגמרא בחגיגה, הוי שוטה גמור ואין מחילתו מחילה. ועיין עוד בתש"י חכמי פרובינציה סי' נז דהני סימנים נאמרו לענין פטור ממצוות, שאינו פטור אלא בסימנים שהזכרו בגמרא חגיגה, משא"כ לענין גיטין, "אפילו ראינו מעט עירבוב או בדיבורו או במעשיו, אין כותבין על פיו..." עיי"ש. ועיין במשנתו של הגר"א קוטלר (משנת רבי אהרן, ח"ב סי' נו), וז"ל:

"ונראה דזהו דוקא בשואל ומשיב כענין בכל הדברים רק עושה מעשי שגעון, בזה לא בעינן דוקא הנחו, וראיה דהרשב"א כתב בתשובתו ומסתברא דאפילו חלים בעלמא וכו' אלא שהוא חלים מדבר בעניניו ואינו קורע בגדיו ואינו לן בבית הקברות וכו' עכ"ל. הרי שהוסיף גם שמדבר כענין. והסברא פשוטה דכל שמטורף בכל הדברים אף שלפעמים משיב כענין, בודאי הוא שוטה גמור אחרי שאינו מבין הדברים הסותרים ולא משיג הענינים על בוריין, וילמד המפורש ברשב"א על הסתום ברבינו שמחה ודעימיה."

ומבואר שלמד בדברי רבינו שמחה ורבינו אביגדור דדעתם הינה דוקא במקום שהוא שוטה רק לדבר אחד, אבל במקום שהוא מטורף לכל הענינים, גם לדעת רבינו שמחה ודעימיה הוא

שוטה לכל דבר. ולפי"ז לא נחלקו הראשונים כלל במי שניכר עליו שהוא מטורף לכל הענינים, וכמו שכתב גם הדברי חיים (להלן) והאור שמח (לעיל). וכן ראיתי לגאון מברעזאן (שו"ת מהרש"ם ח"ה סי' נ ד"ה והנה דעת), עיי"ש.

והנה האחרונים האריכו רבות בענין ההגדרה של שוטה ע"פ דברי הגמרא והראשונים, וכ"א דן לדמות למקרה המיוחד שבא לפניו, ורובם דנים בסוג שטות הגובל במחלות נפש (דכאונות או שגעון רדיפה וגדלות), ובהם גם דיון לענין גט שניתן ע"י בעל הסובל מהמחלות הנ"ל. כך מוצאים אנו בדברי חיים (ח"א סי' נג) שדן במי שנתן גט לאשתו ובאו לערער על כשרות הגט מחמת היות הבעל בעל דמיונות, שאמר שבקרוב יהיה מלך וישא מלכה ויהיו לו אוצרות לרוב, ובשאר ענינים הוא כדרך כל אדם. ומביא הדברי חיים מחלוקת הראשונים הנ"ל, וסובר לחלק בין מי שניכר עליו שהוא משוגע, הגם שאינו מקרע כסותו וכו', מ"מ שוטה גמור הוא "וזה אין צורך לפני"ם". והסימנים שכתבה הגמרא בחגיגה הם באחד שנראה ממנו שהוא חכם בשאר דברים ורק בדבר אחד השתטה, בזה פליגי רבינו שמחה ורבינו אביגדור עם הרמב"ם, דדעת רבינו שמחה דכיון שהוא חכם בשאר דברים לא נגרע כח שכלו א"כ עושה מעשי שטות שהוזכרו בגמרא חגיגה, ודעת הרמב"ם דלאו דוקא הני מעשים אלא כל כיוצא בהם. ומסיק שם בנידון דידיה, דכיון שאינו משובש אלא בדבר אחד, ואף זה אינו משובש אלא כשמעוררין אותו לזה, גם לדעת הרמב"ם הגט כשר, עיי"ש.

והאחרונים דנו באריכות בענין הגט מקליווא, שהיה הבעל חולה במחלת הרדיפה, כפי שהובא בספר אור הישר מו"מ של האחרונים בענין זה, ושם נשנו ההגדרות של שוטה במחלות נפש מהסוג הנ"ל. ועיין עוד בתשי"נ נפש חיה סי' כז (לרבה של קליש הגר"א ווקס) מש"כ בדין בעל שיש לו שגעון גדלות. ועי"ע בחתם סופר אהע"ז ח"ב סי' ב, בבית אפרים אהע"ז סי' פט, בגט מקושר (בולא) סי' יד, חלקת יואב אהע"ז סי' כ, באמרי יושר ח"ב סי' סב, ובאגרות משה (חאהע"ז ח"א סי' קכ), וכולם מיירי בשוטה לדבר אחד, שעושה מעשה מסוים של שטות, אך בשאר הענינים הוא פקח, וכגון במרה שחורה, שגעון גדלות וכד'. ולא מצאתי מקום להאריך כאן בענין גדול ועמוק זה, מאחר ולענ"ד בנדון שלפנינו אליבא דכולי עלמא הוי הבעל שוטה גמור. לא מדובר כאן בשוטה לדבר אחד וכד' אלא במי שאינו יכול לדאוג כלל לעניניו, והוא זקוק לאפוטרופוס לעניני גופו ורכושו. המעשים המפורטים בחו"ד הרפואית אינם מותירים כל מקום לספק כי מדובר בשוטה, ואף לשיטת רבינו אביגדור ורבינו שמחה משפירא הרי הוא בכלל מי שמאבד כל מה שנותנים לו, ואין מקחו וממכרו מכר, ואין קידושיו קידושין וגיטו אינו גט, וע"כ לא מצאתי כל צד לומר שהבעל אינו שוטה. ולא דמי לנידון שדנו האחרונים הענין הגט מקליווא או נידון הדברי חיים והנפש חיה, דשם מדובר באדם שהוא אחראי למעשיו, לגופו ורכושו, אלא שיש לו מחשבות ופחדים, שהוא שוטה לדבר אחד, אולם אדם שעושה מעשי שטות גדולים כבנדו"ד, אין צריך לפני"ם שדינו כשוטה לכל דבר וענין.

ב. בעל שוטה ובית דין עומד על גביו

והנודע ביהודה נו"נ בדין גט שוטה כשבית דין עומד על גביו ומסדר את הגט. תשובת הנודע ביהודה הינה במסגרת המו"מ על הגט מקליווא, הובאה באור הישר (סי' ל ד"ה ואומר עוד), וז"ל:

"ואומר עוד, איך מלאו ליבם לומר שהגט בטל אפילו לקולא להתירה לכהן, והרי אפילו היה שוטה גמור שהיה עושה כל ארבעה דברי שטות המפורשים בחגיגה והוחזק בהם כמה פעמים, אפילו הכי הגט שנותן בבית דין, והבית דין מלמדים אותו כנהוג ומסבירין לו עניני ביטול מודעות וביטול התנאים ושיכוון להתירה בגט זה, אין לך גדול עומד על גביו יותר מזה."

ומביא הנודע ביהודה ראיות לדבריו מהמשנה גיטין כב, שהכל כשרים לכתוב את הגט אפילו חרש שוטה וקטן, ומוקי לה בגמרא בגדול עומד על גביו. ובתוס' שם (ד"ה והא לאו) דחליצת חשו"ק היתה צריכה להיות כשרה כיון שהיא בבית דין שעומד על גביו, אלא שהתורה מיעטה חרש מטעם קריאה וכו'. וממשיך הנו"ב, דאף שכתבו התוס' מהתוספתא דשוטה לאו בן חליצה הוא אף שבית דין מלמדין אותו, משום דלא מוכח מילתא כל כך שעושה לשמה כמו בכתיבת גט, וא"כ גם נתינת הגט לא מוכחה מילתא כמו בחליצה, מ"מ אי אפשר לסמוך על סברא זו לקולא. ובהמשך הביא הנו"ב שדין התוספתא שנוי במחלוקת שנויה, והביא ראיה מהירושלמי ריש פ"א דתרומות דחשו"ק שקידשו בינם לבין עצמם אין קידושיהם קידושין, ובינם לבין אחרים, קידושם קידושין. וא"כ אין לנו צריכים לחילוק התוס' בין כתיבת הגט לשאר דברים, ולמשנה דידן מהני גם בנתינת הגט כשגדול עומד על גביו.

אמנם לא התברר בנודע ביהודה אם פסק למעשה אף לקולא דהוי גט בשוטה בגדול עומד על גביו, דאף שכתב שהיא מחלוקת וא"כ אין לנו צריכים לחילוק התוס', מ"מ אפשר דלהלכה להקל להתיר אשת איש לעלמא לא פסק כן. אבל בעיקר הדמיון בין כתיבת הגט לנתינתו, על פניו נראה לחלק, דבכתיבת הגט לא בעינן אלא כוונה, שיתכוין בכתיבת הגט לשם הבעל והאשה ולשם גרושין, ובגדול עומד על גביו יש לו את הכוונה לכתוב לשם, משא"כ לענין בעל שוטה, כיון דלגרושין בעינן רצון, ולמי שאין דעת אין רצון, דקיי"ל דהאיש אינו מוציא אלא לרצונו (יבמות קיב, ב קיג, ב).

ואכן האחרונים חלקו על מש"כ הנו"ב וכתבו דלא מהני גרושין בשוטה בגדול עומד על גביו. כך מוצאים אנו בתשי' זכרון יוסף (לרבינו יוסף שטיינהרט ד"ה טעם ד) שהוכיח מדברי התוס' בגיטין (כב, ב ד"ה והא הנ"ל) דחשו"ק הוי בני כריתות נינהו לענין כתיבת הגט, כיון שיכול להיות בן כריתות אם ישתפה השוטה וכו', ולא דמי לנכרי. וא"כ כל זה לענין כתיבת הגט, אבל לענין נתינת הגט, השאלה היא לא אם הוא יכול להיות פעם בן כריתות אלא אם הוא כעת בן כריתות, כיון שכעת הוא מגרש, משא"כ בכתיבה דאינו מגרש אלא אחר מגרש, ובעינן בכתיבה שיהיה בן כריתות, וע"כ גם אם הוא כעת אינו בן כריתות, כיון שיכול להיות בן כריתות, מהני כתיבתו.

גם הבית מאיר (אהע"ז קכא, ו) דן באריכות בדברי הנו"ב הנ"ל וחלק עליו, דדמיון התוס' בין כתיבת גט לחליצת חרש, שבשניהם החסרון מצד הכוונה, דבכתיבת גט החסרון מפני שאינו כותב לשמה, וע"כ בגדול עומד על גביו, ובחליצת חרש החסרון מפני שאין בו דעת להתיר אותה לשוק "דהוי דומיא דלשמה", וחרש ושוטה שכוונתם גרועה, לא מהני אפילו בגדול עומד על גביו. משא"כ נתינת הגט בעינן לכוונת קנין, וע"כ חליצה מוטעת כשירה וגט מוטעה

פסול. עוד הקשה הבית מאיר על הנו"ב, מהא דתנן ר"פ חרש דנשטתה לא יוציא עולמית, דאליבא דהנו"ב יש לו תקנה בגדול עומד על גביו, ואמאי כתבו שעולמית אין לו תקנה. ועוד, דא"כ כל-שכן חליצה שודאי היא בבית דין, שתהיה כשרה בשוטה. ועוד מהא דאיתא במי שאחזו באומר כתבו שהיה בריא ונשטתה, שלא יכתבו עד שיבריא, דנשטתה אינו בר גרושין, ואליבא דהנו"ב הוא בר גרושין כשגדול עומד על גביו. וע"כ מסיק הבית מאיר דאף בעומד על גביו אין בקדושי וגרושי שוטה ממש. וכן הביא דבריו (של הבית מאיר) בתשי צמח צדק (חאהע"ז קנט, ז) דלא מהני בגט חשו"ק בגדול עומד על גביו.

ובתורת גיטין (קכא,ה) חלק ג"כ על הנו"ב ועל ראיתו מהירושלמי ריש תרומות דלא מסתבר שמהני קידושין בגדול עומד על גביו, והירושלמי מייירי בקידוש אפר פרה במי חטאת, דבזה לא בעינן אלא כוונה לשמה, וע"כ מהני בגדול עומד על גביו :

"אבל גוף הקידושין והגירושין דבעינן דעת ורצון, ודאי דלאו בני דעת ורצון הן. ועוד, דהא צריכין להקנות השטר לאשה, וחשו"ק לאו בני קנין הן וקידושין וגרושין דידהו לאו כלום הוא וכל הש"ס מלא מזה, ובחינים האריך בזה."

והביא דבריו גם החתם סופר (חאהע"ז ח"ב סי' ד), ודחה דברי הנו"ב. וכן הוא בישועות יעקב (אהע"ז קכא,ד) דבגט שוטה יש שני טעמים לפסול, האחד מחסרון הכוונה, והשני מחסרון הרצון. וע"כ בכתובת הגט דלא בעינן רצון הסופר והעדים רק שיעשו בכוונת לשמה, בזה מהני גדול עומד על גביו ומזהירו לכתוב לשמה, אבל שהגדול שעל גביו יחשב כרצון, בזה לא שמענו, וע"כ לא מהני גרושין של שוטה אף בגדול עומד על גביו.

גם הדברי חיים בתשי (ח"א חאהע"ז סי' נג ד"ה עכ"פ) כתב לדחות את דברי הנו"ב "דכבר מחו ליה מאה עוכלי". והקשה עליו מהא דאיתא בתוס' גיטין ע,ב (ד"ה התם) בציוה לכתוב כשהיה בריא ונשטתה וחזר ונתרפא, שצריך לחזור ולצוות דלא היה ראוי, ואם כדברי הנו"ב מעולם לא אידחי כיון שמהני בגדול עומד על גביו (וקושיה זו הקשה גם בבית מאיר, עיין לעיל). וכן מהא דס"ל לירושלמי דבקידושי ביאה אין חרש מוציא עולמית, ואמאי, הא מהני בעומד על גביו. ובתוספת הסבר נמצא בתשי בית אפרים (חאהע"ז, גיטין, סי' פט ד"ה והרשב"א), עיי"ש.

אלא שמכל האחרונים שפסקו דלא כנו"ב, ראיתי לתומים (לה,ו) שמדבריו נראה כנו"ב. התומים מתיחס לקושית הנו"כ על הרמב"ם בהל' עדות ט,ט (הני"ל) מדוע כתב לפסול שוטה לעדות מפני שאינו בן מצוות, תיפוק ליה דלאו בני דעה נינהו. וע"ז כתב התומים, וז"ל :

"ולא הבנתי קושיתו, הא קיי"ל דחשו"ק שכתבו הגט וגדול עומד על גביו יש להם דעה לכתוב לשמה, ש"מ דיש להם דעה. וכן כשמעיד שנתקדשה אשה בפניו וגדול עמו, למה לא יוכשר אם כשר לכתובת הגט, איך לא יוכשר לעדות קדושין, ולכך לית ליה הטעם דלאו בני דעה נינהו, ופשוט."

ומבואר דס"ל שגדול עומד על גביו חשיב כבן דעה, וזה צ"ע וכמו שהקשו כל האחרונים הנ"ל, בפרט שלכתיבת הגט לא בעינן דעת אלא כוונה, והתומים לא חילק ביניהם. ובאמרי בינה (עדות סי' מח ד"ה ובתומים) הקשה דמבואר בראשונים דמהני כתיבת גט ע"י קטן כשעומד גדול על גביו דוקא משום שכותב שם הבעל והאשה, יכול לכוין ולשמוע מהגדול שעל גביו ולעשות כמצוותו, משא"כ בעינן אחר. [וע"ע באבן האזל עדות ט, ט, שתירץ את קושית הלחם משנה באופן אחר, עיי"ש].

ומ"מ כיון שראינו להרבה מגדולי האחרונים שדחו בכח גדול את דברי הנודע ביהודה, ואף בנודע ביהודה עצמו לכאורה יש מקום לומר שלא החליט דמהני גדול עומד על גביו אף להקל ולהתיר אשת איש לעלמא, ואפשר דכל דבריו הם רק לחומרא, שאין להקל ולהתירה לכהן. ולאחר שכתבתי לעיל שבנדו"ד הבעל דינו כשוטה גמור, ולא דמי למה שדנו האחרונים בדין שוטה לדבר אחד, ע"כ אין ביכולתינו לסדר לו ג"פ כדמו"י.

לאור האמור לעיל, אין בידינו לסדר ג"פ בין הצדדים.

מסקנות

- א. כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת משובשת, אע"פ שהוא מדבר לענין בשאר דברים, הרי זה בכלל שוטה. וכן אם ראינו שעושה מעשים שניכר בהם שהם מעשי שטות.
- ב. י"א שפסול שוטה מפני שאינו במצוות, וי"א שפסולו מחמת חסרון בדעת.
- ג. כשניכר לכל שהוא שוטה מחמת דיבורו, הוא בכלל שוטה, אף אם אין בו את הסימנים המנויים בגמרא: יוצא יחידי בלילה, לן בבית הקברות, מקרע כסותו, מאבד מה שנותנים לו.
- ד. י"א דלא מוחזק כשוטה אלא מי שרואים בו את הסימנים המנויים בגמרא.
- ה. ואף לדעה זו י"א דהיינו רק לענין מצוות, אך לענין שיהיה אפשר לכתוב גט ע"פ ציווי, אף אם אין בו הסימנים האמורים בגמרא אלא מעשי שטות (וכנ"ל סעי' א), אין כותבים גט ע"פ ציווי.
- ו. במקום שהוא מטורף לכל הענינים, לכולי עלמא לא בעינן הסימנים האמורים בגמרא.
- ז. דעת רוב האחרונים דמי שחולה בשגעון גדלות או דיכאון, אינו בהכרח בכלל שוטה.
- ח. הנודע ביהודה כתב להקל לכתוב גט בציווי שוטה כשגדול עומד על גביו, בפרט אם הדבר נעשה בבית דין המסבירים לו ענין הגט. והאחרונים חלקו עליו, ואין להקל.